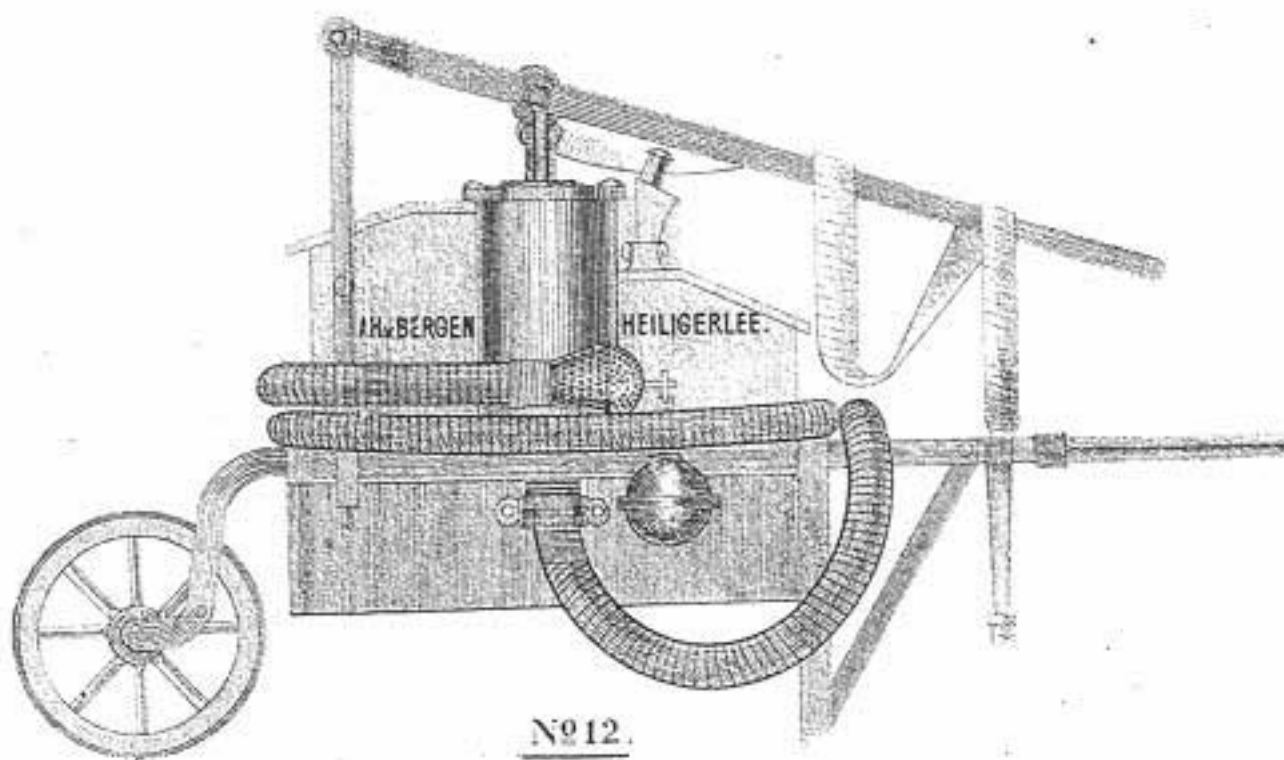

BRANDWEER 'T ZAND

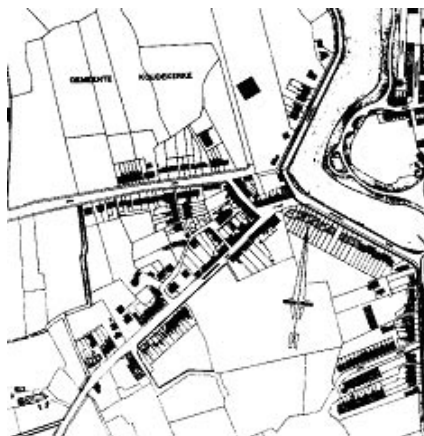
1895 - 1941

auteur: Bob v.d. Weel
bewerking: S. de Nooijer

VOORWOORD.

Bij mijn onderzoek naar de wetenswaardigheden ten behoeve van de geschiedschrijving van de Middelburgse brandweer werd mijn aandacht getrokken door gegevens en feiten omtrent de brandweer van wijk 't Zand. Deze wijk, waar ik sinds 1973 woonachtig ben, behoorde, hoewel tegen Middelburg aangeplakt, bestuursmatig tot najaar 1941 tot de gemeente Koudekerke. De bebouwing van deze wijk bestond grotendeels uit woonhuizen gesitueerd langs de twee toegangswegen naar de stad t.w. de Breeweg en de Koudekerkseweg. Vooral aan de Koudekerkseweg was een aantal grote monumentale gebouwen gesitueerd zoals het Kasteel Ter Hooge en de buitenplaatsen Toorenvliet en Vijvervreugd. Ondanks de vrij grote afstand tot de dorpskern van de Gemeente Koudekerke kreeg de brandbestrijding toch de benodigde aandacht van deze hoofdgemeente.

Hopelijk geeft mijn beschrijving een goede indruk omtrent de wijze waarop de brandbestrijdingsorganisatie in onze vorige twee eeuwen was georganiseerd dit tegen de achtergrond van de moderne en technisch perfecte middelen die ons heden ten dage ten dienste staan.

Middelburg, augustus 2003.

Bob van der Weel

DE 19E EEUW.

VERORDENING OP HET BRANDWEZEN.

De oudste stukken waarin we enige gegevens omtrent de organisatie van de brandweer van de gemeente Koudekerke kunnen ophalen dateren uit de jaren rond 1880. Hoewel ongetwijfeld vóór die tijd al, evenals op de andere Walcherse dorpen, van een georganiseerde brandbestrijding sprake was, wordt in 1879 door de Raad der Gemeente een z.g. *brandweerverordening* vastgesteld. Deze wordt *VERORDENING OP HET BRANDWEZEN* genoemd.

Enkele saillante artikelen hieruit:

...De woonhuizen, schuren, stallen, loodsen en verdere gebouwen in de kom der Gemeente en het gehucht "het Zand" vormen het te beschermen gebied (artikel 1).

....Binnen de kom der Gemeente zal een complete slangbrandspuit met al de noodige gereedschappen gestadig in gereedheid zijn (artikel 13 tweede afdeling).

....Alle mannelijke ingezetenen van 23 tot 60 jaar oud zijn, voor zoover zij daarvan bij het volgend artikel niet zijn vrijgesteld, tot den dienst bij het brandwezen verplicht en gehouden de betrekkingen aan te nemen en te vervullen, waartoe zij uit kracht dezer verordening zullen worden benoemd of aangewezen (artikel 15).

....Niet aangewezen zijn ambtenaren en beambten door het publiek gezag aangesteld, bedienaren der godsdienst, de onderwijzers, de geneesheren, benevens zij die hinderlijke lichaamsgebreken hebben (artikel 16).

....De brandspuit en wat daartoe behoort, wordt bestuurd door:

1 brandmeester

2 assistent brandmeesters

De bediening zal bestaan uit:

4 pijpvoerders

4 slangenleiders

10 haakgasten

4 ladderdraggers

2 lantaarndragers

1 machinist

40 pompers en waterdraggers, verdeeld in 4 ploegen

1 bode tevens klokkenluider

1 porder.

Bovendien zullen vier landbouwers, bezitters van paarden en voertuigen worden aangewezen tot het vervoer per as (artikel 17).

....Plaatsvervangings en afkoop zijn toegelaten voor 5 gulden 's jaars (artikel 19).

....Rapportage na brand moet plaatsvinden binnen 2 maal 24 uur. Oefeningen worden minstens 2 maal per jaar gehouden, daartoe worden de manschappen minstens 2 maal 24 uur te voren opgeroepen (artikel 22).

Bekijken we deze organisatorische maatregelen, dan kunnen we hierbij het volgende opmerken. Het verzorgingsgebied van de Koudekerkse brandweer betreft ook het gehucht "het Zand" wat toch op vele kilometers afstand van de dorpskom is verwijderd. Verzorging vanuit de nabij gelegen hoofdstad had meer voor de hand gelegen maar daarover later meer.

Normaliter wordt de brandspuit handmatig door de spuitgasten voortgetrokken. Voor het vervoer van de spuit over grotere afstanden wordt de hulp van landbouwers ingezet. Klaarblijkelijk zijn er voldoende mannelijke inwoners in de betreffende leeftijdscategorie beschikbaar om de in totaal 70 functies bij deze *plichtbrandweer* te vervullen. Gezien de vele briefjes van de plaatselijke huisarts was een aantal inwoners om lichamelijke redenen niet in staat zijn plicht te vervullen en werd door hen met het oog op artikel 16 om ontheffing verzocht. De wat rijkere bevolkingsgroep kon door betaling van zijn verplichting ontheven worden.

De manschappen werden bij aanmelding aangesteld met een vaste taak. Zoals hierboven vermeld zien we een taakverdeling in commandovoerenden, straalpijpvoerders, slangenleggers, ladderdragers, een pompbediener met een groep van 10 pompers die met behulp van handkracht de pomp in werking hielden. De haakgasten waren de mannen die met haken e.d. de brandende delen uittrokken. Vanzelfsprekend zullen de lantaarndragers slechts in de donkere uren van nut geweest zijn. Voor het alarmeren en wekken werd de kerkklok gebruikt, die door de bode werd geluid. Deze bode werd ook ingezet voor het vooraf oproepen van de brandweertroepen voor oefening. Daarnaast werd de oefening ook bekend gemaakt via het gemeentelijk aanplakbord. De polder had tot taak de manschappen persoonlijk te verwittigen van het brandalarm.

HULP VAN MIDDELBURG.

Zoals in het voorgaande duidelijk wordt, is de brandbestrijding van het gehucht “het Zand”, gezien de grote afstand tot de Koudekerkse kom, toch een probleem. Vandaar dat het College van B & W van de gemeente Middelburg op 18 februari 1887 in een brief aan B&W Koudekerke een voorstel doet tot onderling hulpbetoon bij brand. Zij zenden een afschrift van een overeenkomst zoals die met de gemeente Arnemuiden is aangegaan. De enige afwijking t.a.v. die met Koudekerke is de clause: ... dat aan het Zand bij voorkomende brand door onze (Middelburgse) brandweer de nodige hulp wordt verleend ook zonder dat daartoe telkens een verzoek “Uwentwege” zou zijn ontvangen. Dit houdt in dat bij een brandmelding door de burgerij direct hulp kan worden verleend zonder eerst daartoe een verzoek van B&W Koudekerke is ontvangen. Een bijzonderheid is de vermelding in de overeenkomst onder artikel 1: *“indien het personeel dat de spuiten bedient niet tot hulpverlening weigerachtig bevonden wordt”*. De clause houdt dus in dat het personeel van de Middelburgse brandweer akkoord moet zijn met deze hulpverlening. Zij zijn niet tot het verrichten van werkzaamheden buiten de Gemeente verplicht!“

Op 23 februari daaropvolgend gaat de Gemeenteraad van Koudekerke met deze overeenkomst akkoord. B&W Koudekerke willen echter de regeling van hulpverlening toch enigszins inperken en schrijft op 7 maart 1887 de volgende clause te willen opnemen:

“Zoodanige hulp wordt niet verleend dan op aanvraag van of vanwege de Burgemeester der hulpbehoevende Gemeente. Is echter de brand uitgebroken op een gedeelte van het grondgebied van Koudekerke dat verder van de hoofdkom is verwijderd dan van de Gemeente Middelburg, dan wordt die hulp verleend zonder voorafgaande aanvraag, doch slechts voor wat betreft de eerste spuit.”

Koudekerke wil dus het hulpverleningsgebied “zonder aanvraag vooraf” geografisch enigszins uitbreiden doch het mate van hulpverlening inperken tot “alleen de eerste spuit”. Dit alles natuurlijk in verband met de te betalen kosten. Uit (het ontbreken van) de correspondentie kan slechts geconcludeerd worden dat onderhandelingen iets meer dan een jaar hebben gestagneerd. Op 24 april 1888 richt B&W Middelburg een schrijven aan B&W Koudekerke met de constatering dat “na besprekingen, wegens gemis aan overeenstemming van gevoelens tot ons leedwezen tot geen goed einde zijn kunnen worden gebracht. Zij stellen voor de overeenkomst, zoals eerder opgesteld aan te houden, echter zonder de clause van de “eerste spuit”. Uiteindelijk gaat de Gemeenteraad van Koudekerke op 30 april 1888 akkoord.

In Mei 1888 vraagt en krijgt B&W Koudekerke een machtiging van Gedeputeerde Staten om de overeenkomst aan te gaan. Middelburg zet nu druk op de ketel en vraagt echter op 6 juli of Koudekerke nog wenst mede te werken aan het tot stand brengen van de overeenkomst met de voorwaarde dat, indien zij vóór het einde der maand geen antwoord ontvangen, zij de daaromtrent gevoerde onderhandelingen al geëindigd beschouwen. Koudekerke antwoordt de volgende dag dat de Raad reeds op 30 april akkoord was en dat G.S. ook kennis heeft genomen van dit feit. B&W Middelburg stelt dan ook op 20 juli voor de gezamenlijke besluiten naar G.S. te zenden.

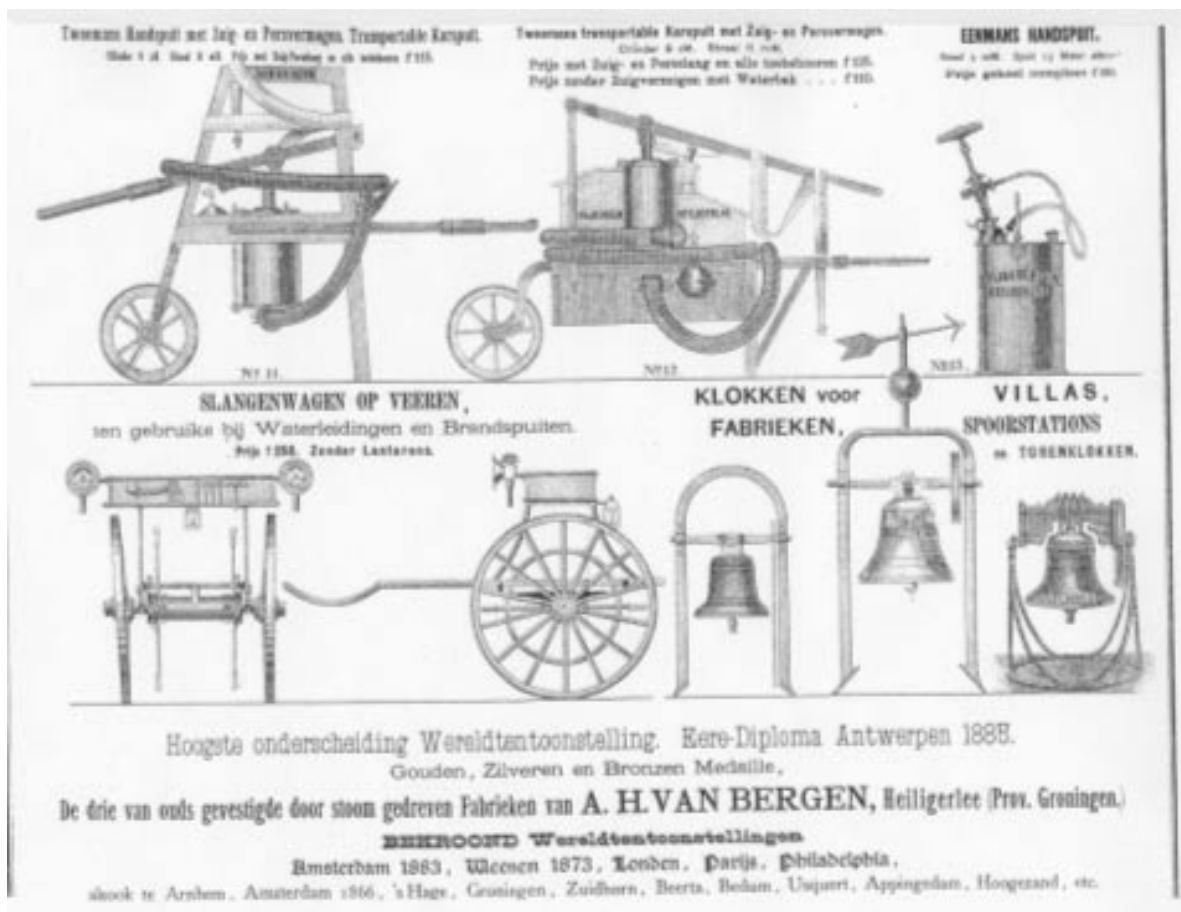
B&W Koudekerke beantwoorden nu ook een brief van Dhr.M.de Kan d.d. 5 maart 1887 waarin deze en 31 anderen verzoeken tot plaatsing over te gaan van een handspuit met toebehoren op het Zand. Het antwoord is afwijzend in verband met de met Middelburg aangegane overeenkomst.

Deze overeenkomst blijft van kracht tot 1 oktober 1896 als de Raad van de Gemeente Middelburg besluit deze op te zeggen. De motivatie: *.....overwegende dat , nu in den laatsten tijd zoovele woningen op het grondgebied van Koudekerke, in de onmiddellijke nabijheid van Middelburg worden gebouwd en het uit hoofde niet langer aangaat de aldaar gevestigde ingezetenen van Koudekerke meer dan noodig is te doen profiteren van de voordeelen, welke Middelburg aanbiedt, zonder dat ook de te Koudekerke wonenden, in de laste delen.*

Grote branden op het Zand worden gedurende die periode niet gerapporteerd. We vinden slechts een bericht van brandmeester E.Wisse te Koudekerke gedateerd 13 oktober 1893 met de vermelding dat er.....” *bij de brand op 't Zand in de morgen van de 11den dezer geenerlei noemenswaardigheden hebben plaatsgehad. De manschappen zullen op voorstel van de Raad ieder een bedrag van fl. 0,30 ontvangen, zijnde de vergoeding voor 3 uur* “.

Ondanks de afwijzende mededeling van B&W die eerder werd ontvangen, verzoekt inwoner M.de Kan en 28 anderen op 13 november 1893 ten tweede male op het Zand een brandspuit te plaatsen. Het verzoek wordt in de Gemeenteraad besproken. De Burgemeester stelt dat dit voorstel niet zonder meer kan worden uitgevoerd met het oog op het geringe aantal beschikbare manschappen, waarvan bovendien een groot deel in Middelburg werkzaam is. Bovendien is Middelburg, gezien het eerder genoemd contract, gehouden hulp te verlenen. Toch stelt het Dagelijks Bestuur voor, gezien men van mening is dat op het Zand iets gedaan moet worden, een handbrandspuit aan te schaffen. Met 4 tegen 3 stemmen wordt echter het verzoek afgewezen. Wél wordt met algemene stemmen besloten een onderzoek tot het plaatsen van een handbrandspuit uit te voeren.

De Burgemeester neemt de aanschaf van een handbrandspuit onder handen. Op 11 december 1893 schrijft hij een brief aan “den Heer A.H.van Bergen, Fabrikant van Brandspuiten te Heiligerlee (Groningen).” In dit schrijven vraagt hij om nadere informatie over de twee handbrandspuiten nrs.11 en 12 .Deze spuiten dienen *“teneinde op het eerste ogenblik van het uitbreken van brand hulp te kunnen verlenen, totdat de groote brandspuit ter plaatse aanwezig is”*. Hij vraagt voorts om referenties en vraagt tenslotte of dergelijke spuiten werkelijk door 2 man voldoende kunnen bediend worden.

N.B. De firma van Bergen was tot het eind van de 20e eeuw een gerenommeerd leverancier en fabrikant van (bronzen)brandweerpompen. Waarschijnlijk heeft e.e.a. te maken met het feit dat genoemd bedrijf tevens vermaard was om de fabricage van (bronzen) kerk- en carillonklokken. Ook de klokken in de Middelburgse Lange Jan werden vervaardigd door dit bedrijf. De Burgemeester brengt de Raad op de hoogte van zijn activiteiten en moet mededelen dat in verband met financiële perikelen de aanschaf helaas pas in het jaar 1895 kan plaatsvinden.

Het probleem doet zich echter voor dat de "rode haan" niet wacht tot een spuit is aangeschaft. Ondanks dat verslagen van branden op het Zand niet gevonden zijn, vinden we wel de mededeling dat fl. 0.10 per uur is uitbetaald aan de manschappen welke dienst gedaan hebben bij de branden op 1 januari, 18 januari en 28 maart 1894. Bovendien ontvangt dhr. J. Reijnierse op 't Zand een bedrag van fl. 2.50 voor het waarschuwen van de brand op 28 maart jl.

Wellicht door ervaring rijker geworden wordt op 15 augustus 1894 door de Raad akkoord gegaan met uitbreiding van de *Brandweerverordening 1879* door de toevoeging dat tevens alarm gemaakt dient te worden middels een hoornblazer aangezien het luiden der klok 's nachts onvoldoende is. Een maand later worden twee hoorns aangeschaft t.b.v. de brandweer terwijl in het najaar de aanschaf van een derde hoorn volgt. Deze drie hoorns worden nu gebruikt door drie polders.

TOCH EEN "ZANDSE" BRANDWEER !

Gemeente Koudekerke stellen ook leidinggevende brandweerfunctionarissen op het Zand aan, getuige de brief die op 21 mei 1895 aan de betrokkenen wordt gezonden met de tekst: Wij hebben de eer U te melden in onze vergadering van 27 april 1895 zijn benoemd tot brandmeester (Dhr. J.F. Koeleman) en assistent brandmeester (Dhr. J. den Troye) op het Zand, welke diensten zullen komen te vervallen zodra de spuit uit de hoofdkom ter plaatse van de brand aanwezig zal zijn en Uwe hulp niet meer nodig wordt geacht. Dhr. Jan den Troye ook wel "Dutro" genaamd, was sinds 12 december 1878 woonachtig op het Zand. Hij was eigenaar van en molenaar op de molen "de Onderneming". Daarnaast was hij ook molenmaker en timmerman. Op 2 augustus 1879 ontstaat brand waarbij de molen

geheel uitbrandt. De toenmalige burgemeester van Koudekerke, Jhr.Graaf van Lynden, vraagt in verband met de volgens hem verdachte omstandigheden de Officier van Justitie om een nader onderzoek waarna een proces volgt. Als gevolg van onvoldoende bewijs volgt vrijspraak. Jan den Troye merkte destijds laconiek op: Zulke dingen kunnen nu eenmaal gebeuren ! De gebroeders J. en A.A. den Troye bouwden de molen weer op om deze op 3 juni 1880 (na 1 ½ jaar) te verkopen (aan Dhr.J.Pleyte). Jan den Troye bleef timmerman en metselaar op 't Zand.

“De Onderneming” op 't Zand anno 1902

Over de geschiedenis van de molen kunnen we verder nog mededelen dat op 5 juli 1902 werd overgenomen door ene Matthijs Schrier. Deze liet deze molen tot de stelling (omloop) afbreken en van een motor voorzien. De kap en de roeden (wieken) werden weer hergebruikt bij de nieuwbouw van de molen “De Koe”te Veere. Daar was hij voor het malen niet meer afhankelijk van de wind ! Het brandgevaar is hierdoor echter niet kleiner geworden. Op vrijdagavond 17 december 1921 ontstaat een begin van brand. Het brandrapport vermeldt: Geblust met een Minimax (brandblusser). De spuiten zijn niet gebruikt daar we het vuur meester waren met emmers water voordat de spuit er was. Oorzaak: Houten rib op de betonnen vloer waardoor een afvoerpijp (voor uitlaatgassen) was gemaakt. Deze rib vatte vlam door verhitting van het beton door de afgewerkte gassen. Dhr.C.A.Kammeraad kwam in maart 1920 op de molen en zette de zaak voort. Uiteindelijk beëindigde deze zijn bedrijf op 9 november 1964.

In maart 1895 wordt dan eindelijk de tweemans transportabele karspuit no. 12 met zuig- en persvermogen en alle toebehooren besteld voor de prijs van fl. 125.-. Als voorwaarde wordt gesteld dat indien de spuit no.12 bij beproeving onverhoopt niet mocht voldoen deze zal worden teruggezonden. De Burgemeester vermeldt tenslotte : “Aangenaam zal het mij zijn, indien U den spuit geheel compleet, met alle toebehooren en met eventueel noodige inlichtingen als vrachtgoed per spoor wilt toezenden en mij bericht van afzending met, zoo mogelijk, opgave van vermoedelijke aankomst te Middelburg wilt doen toekomen.”

Vermoedelijk is de spuit halverwege 1895 geleverd. Raadslid Reijnierse vraagt op 29 november 1895 of de brandspuit op het Zand al geprobeerd is. De Voorzitter antwoordt dat een oefening heeft plaatsgehad doch nog niet met twee slangen. Op 25 juni 1896 gaat de Raad akkoord met de aanschaf van een lantaarn voor de karspuit. De lantaarn is op 17 augustus geleverd en wordt de volgende dag beproefd tijdens een oefening.

Een jaar later en wel op 8 november 1897 wordt op het Zand weer een oefening gehouden.

Begin 1898 verlaat dhr.J.den Troye de brandweer en wordt opgevolgd door de molenaar A.A.den Troye per 1/2/1898. De berging van de karspuit is het volgende probleem. De ex-brandweerman J.den Troye heeft echter een nieuwe bergplaats hiervoor beschikbaar. De Raad gaat akkoord en betaald hem hiervoor fl. 10.- 's jaars. N.B. In het zelfde jaar koopt de Hervormde Gemeente een perceel grond, gelegen in "Vuile Bresje", van hem. Op die plaats verrijst het Evangelisatiegebouwtje. Voor die tijd werd catechisatie gehouden in een huurpand, een lokaal van de herberg "Even Buiten", vlakbij de molen "de Onderneming", staande in "Vuile Bresje". Nabij dezelfde plaats werd een nieuwe kerk gebouwd en op 7 december 1914 ingewijd.

Het Evangelisatiegebouwtje.

Als berging van de karspuit en ander materieel functioneert waarschijnlijk het Evangelisatiegebouwtje, later Verenigingslokaal genaamd, getuige een bericht van B&W Koudekerke aan de heren brandmeester en assistent-brandmeesters met de volgende inhoud:

de brandspuit met toebehoren wordt dezer dagen in verband met verbouw van het Verenigingslokaal overgebracht naar een schuur van Dhr.J.Verhage, Breeweg D165 en zal daar voortaan geborgen blijven. Wij verzoeken U met het oog op mogelijke brand daarmede rekening te houden. E.e.a. wordt ook middels een Gemeentelijke affiche bekendgemaakt.

Het adres van pand Breeweg D165 wordt later Burgemeester Dregmansstraat 11.

Burg.Dregmanstraat 11

De N.H.Kerk gebouwd in 1914

DE TWINTIGSTE EEUW.

EEN TIJD VAN WIJZIGINGEN.

De raad van Koudekerke beslist op 17 oktober 1903 tot de aanschaf van een tweede karspuit. Zoals we eerder lasen was de hulpverleningsovereenkomst met Middelburg al in 1896 opgezegd. Het ligt dan ook in de lijn der verwachting dat de Raad zich afvraagt of deze aanschaf voldoende is om het ontbreken van de Middelburgse hulp op te vangen. De Burgemeester stelt de raadsleden gerust met de mededeling dat, indien nodig, de spuit van het dorp (Koudekerke) komt assisteren.

Aan het begin van deze eeuw heeft de gemeente Koudekerke nu dus twee brandweerploegen binnen haar gemeente. De ploeg uit de kom wordt gevormd door een z.g.plichtbrandweer, hetgeen inhoudt dat men binnen de bepaalde leeftijdscategorie verplicht is tot de brandweer toe te treden. De beloning bestaat uit een vergoeding bij brand met daarnaast een premie voor de spuit die het eerst water gaf. De ploeg spuitgasten van 't Zand vormen een, zoals we het nu zouden noemen, een vrijwillige brandweer. Dit is bij Raadslid Reijnierse niet geheel duidelijk. Hij deelt in de raadsvergadering mede dat de ploeg van 't Zand op een premie rekenen aangezien zij bij de brand bij C.Lorier als eerste water gaven. De Burgemeester moet echter tot zijn spijt concluderen dat zij deze premie niet kunnen ontvangen aangezien zij per uur worden betaald en wel een vergoeding van fl. 0,75 per uur. De spuitgasten van de kom zullen dus deze premie ontvangen ! Deze ongelijkheid in regelgeving bevalt de Raad niet en in juli 1909 wordt melding gemaakt van een omwerking van de Verordening op het Brandwezen anno 1879.

In 1912 word de bestaande verordening aangepast. Hierbij zijn de volgende zaken vermeldenswaard:

*...Er zullen naar het oordeel van de Raad voldoende brandspuiten e.d. in gereedheid zijn.(art.7)
...Brandspuiten worden geborgen in de daarvoor bestemde "brandspuithuizen", die van een behoorlijke sluiting zullen zijn voorzien (art.8).*

...Alle mannelijke ingezetenen, woonachtig in en rond de hoofdkom van het dorp, tot op een afstand van 400 meter uit de kerk, en op het Zand tot op gelijke afstand uit het Zuidoostelijk punt van het perceel van C.M.J.Gernler,kadaster sectie 1295, die op den 1e januari van elk jaar hun 23e jaar hebben voleindigd, geven zich in de maand Mei van het desbetreffende jaar schriftelijk of mondeling voor deze dienst bij het Brandwezen ter secretarie aan. (art.14)

....Loting in de maand Juni om het andere jaar voor het Dorp en het Zand, in het openbaar, op tijd en plaats door B&W aan te kondigen en ten overstaan van de betreffende brandmeesters. (art.15)

....Afkoop door jaarlijkse betaling van fl. 4,00. (art.16)

....De brandspuit en wat daartoe behoort , wordt bestuurd door:

1 brandmeester

2 assistent brandmeesters

De bediending zal bestaan uit:

3 pijpvoerders

4 slangenleiders

10 haakgasten tevens ladderdraggers

2 lantaarndragers

1 machinist

42 pompers in 3 ploegen

1 bode tevens klokkenluider

3 porders tevens hoornblazers.(art.17)

Als we deze omwerking bezien, valt een aantal zaken op. Ook de ploeg van 't Zand wordt nu een plichtbrandweer. Steeds werd een aanwijsgebied bepaald door vanuit het centrale punt een cirkel met een straal van 400 meter te trekken. Omdat echter de historische kom van het Zand (Vuile Bresje) bij de Kerksteeg niet geschikt is om als geografisch middelpunt van het aanwijsgebied te dienen, dit gebied zou dan namelijk voor een deel binnen de Middelburgse grenzen vallen, word een punt van een perceel gelegen halverwege de Breeweg op ongeveer 400 meter van de gemeentegrens aangewezen. De afkoopsom is gedaald van fl.5 naar fl. 4 's jaars. Ook de samenstelling van de blusploegen wordt enigszins gewijzigd. Het aantal pijpvoerders wordt iets teruggebracht, terwijl de (aparte) functie van ladderdrager nu door de haakgasten wordt uitgevoerd. Het aantal pompers per ploeg wordt verhoogd van 10 naar 14 personen en zoals in 1894 is besloten zijn de porders nu voorzien van een hoorn. De totale hoeveelheid benodigde manschappen blijft hierbij nagenoeg ongewijzigd.

De porders worden echter niet te allen tijde ingezet. Zij zijn alleen nodig bij alarmering tijdens de avond- en nachturen. Daarom geeft B&W op 15 juli 1912 het consigne aan de brandmeesters de porders bij brand en oefening niet met de spuit te doen uitrukken en hen aan te zeggen dat zij alleen dienst te doen hebben vanaf 's avonds 8 uur tot 's morgens 6 uur om te porren.

De verordening wordt tenslotte nog een keer gewijzigd in het jaar 1927.

De leeftijdsgrenzen worden gewijzigd t.w. de uittrede leeftijd wordt verlaagd van 60 naar 50 jaar. Blijkens een kladje dat ik daarbij vond, resulteerde dat in een inkrimping van de "doelgroep" t.w. op het Dorp Koudekerke van 154 naar 112 personen; voor 't Zand was deze verlaging van 155 naar 111 personen in de leeftijd van 23 tot 50 jaar.

OEFENEN.

Door het grote verloop bij deze plichtbrandweer is oefening noodzakelijk. De oefenfrequentie is echter, gezien in de tegenwoordige context, met twee maal 's jaars bedroevend laag.

N.B. De oefenfrequentie bedraagt in de 21e eeuw gemiddeld zo'n 30 maal 's jaars !

Dat bij de oefeningen behalve voor de manschappen ook nuttig zijn voor het testen van het materieel blijkt uit de volgende oefenverslagen.

19 oktober 1912. Rapport van Brandmeester Koeleman .

Bij de oefening is gebleken dat de waterslangen lek waren, zodat door ons geen voldoende druk kon worden teweeg gebracht en voorts dat de kleine spuit geen water bleek te willen geven door middel dat de zuigslang bleek verbogen te zijn hetgeen nu is verbeterd.

De oefeningen werden door B&W Koudekerke vastgesteld en bekendgemaakt . Zo'n bekendmaking luidde als volgt:

Oefening met de brandspuit op 't Zand op donderdag 17 juni 1915 n.m. om 7 uur. De manschappen dienen op die tijd naar het spuithuis te gaan. Ook wordt de onderhoudsfirma Gebr.Peek uit Middelburg uitgenodigd.

Laatstgenoemde firma was gevestigd op de Burg no.90 (later Lange Burg C90) te Middelburg en handelde vanuit een "magazijn" in luxe en huishoudelijke artikelen en brandweermaterialen. Zij verzorgde het onderhoud van alle Koudekerks brandweermateriaal. Dhr.Peek was jarenlang tevens brandmeester bij de Middelburgse brandweer.

17 juni 1915. Rapport van Brandmeester Koeleman.

Er is gebleken dat “ bij de laast plaat gehad hebbende oefening met de spuit op het Zand één der slangen lek was”.

Circulaire aan brandweerkader. Op zaterdag 13 oktober 1917 n.m. 3 uur zal een oefening op 't Zand worden gehouden. B&W geven in overweging van den bode gebruik te maken om manschappen hiervan mededeling te doen. Porders en lantaarndragers hoeven bij oefening geen dienst te doen.

Een verslag van deze oefening door assistent brandmeester A. Groenenberg is hieronder integraal overgenomen.

Gebrs A. & I. Groenenberg.
Timmerlieden – Metselaars
Machinale houtbewerking
'T ZAND
(Bij Middelburg)

Aan Burgmeester en Wethouders der
Gemeente Koudekerke.

Verslag der oefening met de brandspuiten op het Zand
Gem. Koudekerke op 13 October 1917 op de Breeweg.

Na voorlezing der naamlijst door den assistent brandmeester, welke hiertoe aangewezen werd, doordat de Opperbrandmeester door ongesteldheid niet tegenwoordig kon zijn, bleek dat er nog enkele personen niet aanwezig waren. Ook waren aanwezig de Burgemeester, de Secretaris en de raadsleden de Heeren Contant en Kramer.

In de eerste plaats werd geoefend met de groote brandspuit welke na gesteld en de slangen gelegen te zijn en na het aanzetten der pomp, bleek, wat de spuit betref wel, maar wat de slangen betref niet in orde te zijn, daar er op verschillende plaatsen gaten bleken te zijn, welke gemerkt werden en tevens werd opgedragen om ze te repareren; na afkoppeling der eene of ergste slang werd er gepompt, waarna een niet te bevredigende uitslag werd bekomen wat na eens flink, met eenige mannen meer, wel enigszins beter werd, maar naar de eerste oefening met onze spuit gerekend verre ten achter bleef. Na nog eens met twee straalpijpen tegelijk gewerkt te hebben werd gestopt.

Aan de beurt lag nu de kleine of handpomp, welke wat de pomp betref ook bleek in orde te zijn; maar wat de slangen betref er niets mede te doen was, tenminste wat de afvoerslangen betref; de aanvoer- of zuigslangen waren in orde ook van eerstgenoemde. Hierna werden de beide spuiten opgeborgen en de slangen direct ter droging afgegeven aan den Heer Stoppels.

De manschappen werden verzocht bij Dhr. Gernler te komen tot het ontvangen van ieder 25 cent. Na tweede aflezing der lijst bleek, dat er 6 personen afwezig waren van welke beslist nadere opheldering moest komen, of anders proces moest worden opgemaakt op last van den Heer Burgemeester en de aanwezig zijnde raadsleden, welke personen aan de veldwachter opgegeven werden.

De assistent Brandmeester

A. Groenenberg.

Café, eigendom van Dhr.C.M.J. Gernler gelegen aan de Langevielesingel in het verlengde van de (Oude)Koudekerkseweg ter plaatse van het nu daar aanwezige plantsoen . Hier werden de plichtbrandweermensen na de oefening uitbetaald.

Dhr.Koeleman moet i.v.m. zijn ziekte zijn brandmeesterschap helaas opzeggen. Door zijn vertrek vindt er per 1 januari 1918 een wijziging in het commandoteam plaats. Dhr.A.Groenberg wordt van assistent brandmeester bevorderd tot brandmeester. In zijn plaats wordt Dhr.A.J.Stoppels als assistent-brandmeester aangesteld.

Helaas heeft brandmeester Groenberg, evenals zijn voorganger, weer grote zorgen over het materieel. De slangen vragen weer om problemen. De spuiten functioneren, getuige zijn verslag van de oefening op 23 september 1922 uitstekend. Dit wordt aangegeven door de vermelding van het feit dat beide pompen ongeveer 8 á 9 meter hoog en 20 meter ver konden spuiten !!

In de 20-er jaren van de 19e eeuw was de brandweergroep van 't Zand nu als volgt opgebouwd:

- 1 Brandmeester
- 2 Assistent-brandmeesters
- 2 Bodes
- 1 Machinist
- 3 Porders
- 4 Slangenleiders
- 2 Lantaarndragers
- 8 Haakgasten tevens ladderdraggers
- 42 Pompers t.w. 3 ploegen á 14 man
- 3 Pijpvoerders

In vergelijking met de personele bezetting volgens de verordening 1912 is deze dus nagenoeg niet gewijzigd. Klaarblijkelijk werd de bezetting niet aangepast aan het materieel t.w. de twee karspuiten maar was deze geënt op de grote handspuiten die in de Kom van Koudekerke waren gestationeerd. De naamlijst van het personeel bevat de vermelding : Lijst Het Zand tot en met Schulte en het Baarsje. Laatstgenoemde namen geven waarschijnlijk de begrenzing aan van het gebied waaruit de manschappen werden gerekruteerd.

Helaas blijkt dat, naast de materiële problemen met de slangen, ook de opkomst van de manschappen bij brandalarm regelmatig een onderwerp van ongenoegen is. Zo ook op Zondag 20 Juli 1924 als om ongeveer 1 uur 's middags brand ontstaat bij Dhr.J.Davidse , Tramsingel E44. Het rapport vermeldt:

... eerste hulp verleend door omwonende personen en door de Heeren van Graafeiland van Middelburg (waarschijnlijk een tweetal heren, afkomstig uit Middelburg; de Tramsingel behoorde tot de Gemeente Koudekerke !) met snelbrandblusapparaten en daarna door de brandspuit met het gedeeltelijk aanwezig zijnd personeel (door niet genoeg alarm maken) waarna spoedig bleek dat er geen gevaar meer dreigde van het vuur, wat toe te schrijven is aan het flink optreden van allen. Ook de brandspuit was na het ontvangen bericht bij de brandmeester in ongeveer 20 minuten op de plaats der brand aanwezig en gaf water.

Materiaal: Wat de brandspuit betreft, die was zeer goed in orde, ook verleende de Middelburgse politie hulp.

Oorzaak: de oorzaak der brand valt toe te schrijven aan het vlam vatten der gordijnen waardoor het plafond in brand geraakte en verbrandde....

De Commissaris van Politie te Middelburg ontvangt op 8 augustus daaraanvolgend een brief van B&W Koudekerke met een dankbetuiging én een bedrag van fl. 20,-.

Het feit dat men assistent-brandmeester is, wil niet voorkomen dat men zelf geen brand kan krijgen, getuige het rapport van brandmeester Groenenberg.

....Brandrapport van brand op 8 Januari 1925 bij A.J.Stoppels op het Zand .

Oorzaak:smeulen van zaagsel waardoor houtwerk heeft vlamgevat.

Gevolgen: aangebouwde loods achter de werkplaats, ingericht als rookerij, in brand geraakt. Door het flink optreden van enkele mensen, het aanwenden van een Minimax en het spoedig aanrukken der brandspuit kon erger worden voorkomen.

Materiaal: Grote spuit volkomen in orde.De kleine brandspuit was onbruikbaar door het niet in orde zijn der zuigbuis (porieus). Sic!

Personeel: Ten dele aanwezig, oorzaak onvoldoende alarm (enkel klokkenluiden). Na het blussen wacht gehouden des nachts....

In het jaar 1929 gebeuren een aantal bijzondere dingen. Op 25 Mei moet de brandweer van 't Zand uitrukken om de rookontwikkeling op de Nieuwe Vlissingeweg te stoppen. Er ontstond gevaar voor het verkeer als gevolg van brand in vuil door Middelburg daar aangevoerd (en gestort). In de hoofdstad breekt op Zaterdag 7 December een grote brand uit in de Lange Delft. Ook de brandweer van Koudekerke en van 't Zand is bij de bluswerkzaamheden behulpzaam. Voor de verleende hulp wordt, naast de dank van de Gemeente Middelburg, op 10 december 1929 zelfs een dankbetuiging van de Commissaris der Koningin Jhr.Quarles v.Ufford ontvangen met de volgende inhoud:

“Ik voel mij gedwongen U mijn warmen dank te betuigen voor de bij den jongsten brand hier ter stede door de brandweer Uwer Gemeente bewezen diensten, welke zeer op prijs zijn gesteld en zeer hebben bijgedragen tot beperking der ramp. Ik moge U verzoeken ook aan het personeel van Uw brandweer mijn dank te willen overbrengen“.

Minder dankbaar was de Commandant van een in Middelburg gevestigd militair garnizoen. We vinden een kopie van een bericht gericht aan een in Middelburg gelegerd een dienstplichtig soldaat, afkomstig uit Koudekerke en lid van de brandweer aldaar. De militair had tijdens zijn diensttijd zonder bevel daartoe gekregen hebbende, zijn hulp verleend bij de brand in de Lange Delft op 7 december jl. Hij kreeg hiervoor een reprimande. De naam van de Commandant ..... H.Bierman ! Deze werd anderhalf jaar later benoemd tot commandant van de Middelburgse vrijwillige brandweer !

BRANDWEZEN 'DE RAND.
BEKENDMAKING.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van de GEMEENTE

KOUDEKERKE

MAKEN BEKEND:

dat ingevolge de bepalingen van de verordening op het Brandwezen in deze gemeente, vastgesteld bij Raadsbesluit van 29 Maart 1912, volgens artikel 13, de bedienden, die op den eersten Januari l.l. hun 50 jaar hebben voleindigd, geen ontslag kunnen bekomen, zoo zulks niet tijdig, immers vóór 15 Juni a.s. door hen bij den Brandmeester zal zijn aangevraagd.

*van den
Jeden
5 31
1195*

Artikel 14. Alle mannelijke ingezetenen, van 23 tot 50 jaren binnen den afstand van 400 Meters uit het Zuid Oost punt van het perceel wijk B nummer 196, zich in de maand Mei ter Secretarie hebben aan te melden op straffe van ambtshalve te worden in dienst gesteld, onverminderd de boete.

Artikel 16. Plaatsvervanging en afkoop van den dienst bij het Brandwezen zijn toegelaten.

Zij die nadere inlichtingen verlangen, kunnen die bekomen ter Secretarie.

Aangeplakt 16 April 1920.

Baak, Burg.
Terwacht, Secar.

KOUDEKERKE , den 16 APRIL 1920 .

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

Baak, Burgemeester.
Terwacht, Secretaris.

Of deze brand nu de ogen heeft geopend om maatregelen te treffen teneinde tot een betere organisatie van de brandweer te komen, in Middelburg wordt in elk geval een begin gemaakt met een reorganisatie én de instelling van een vrijwillige brandweer. Of men op 't Zand ook hierover nagedacht heeft, is niet bekend. Wél wordt aan B&W Koudekerke een petitie toegezonden voorzien van zo'n 60 –tal handtekeningen met de volgende tekst:

...van personen die door het plaatsen hunner handtekening verklaren genegen te zijn hun medewerking te verlenen om te komen tot mogelijke oprichting van een brandweercorps van vrijwilligers op 't Zand.

Onder de handtekeningen ook die van actieve (plicht)brandweerlieden.

Men is klaarblijkelijk van mening dat een brandbestrijdingsorganisatie in een kleine gemeenschap beter zal functioneren indien deze op vrijwillige leest is geschoeid. Voor zover na te gaan, wordt op deze petitie door B&W niet gereageerd. De personeelslijst van brandweer 't Zand over de periode 1/7/30 – 1/7/32 opgesteld door A.Groenenberg, vertoont in elk geval ten opzichte van die in de 20-er jaren nagenoeg nog steeds geen verandering in de organisatie en het aantal manschappen.

Traditiegetrouw kondigen de Burgemeester en Wethouders op 16 september 1930 een oefening aan, te houden op zaterdag 20 september 1930 des namiddags 2 ½ uur. Als organisatorische tip geven zij in overweging van de bode gebruik te maken om de manschappen hiervan mededeling te doen. Porders en lantaarndragers hebben bij deze oefening geen dienst te doen ! Zoals tot zijn taak behoort, rapporteert Brandmeester Groenenberg na de oefening. Zijn rapport vermeldt het volgende :

“Gemeld wordt dat 12 personen niet zijn verschenen niettegenstaande een persoonlijke oproep. Er is geoefend met de brandspuit op de waterleiding waaruit bleek dat wat watertoevoer betreft gunstig bleek te zijn, maar wat de slangen betrof dit liet veel te wensen over daar die bij allen veel lekken vertoonden. Vervolgens een oefening met de standpijpen eerst op de Breeweg, daarna op de Koudekerkseweg . Hierbij was ook heel wat niet in orde. De druk op de Breeweg was minder dan op de Koudekerkseweg . Ook is gebleken dat 4 slangenleiders te weinig is.”

Een opkomst van 58 van de 70 man totaal is niet zo slecht te noemen ! Voor wat de toestand van de slangen betreft kan het volgende worden opgemerkt. Er werden in die tijd voornamelijk vlasslangen toegepast. Deze slangen waren nog niet voorzien van een inwendige rubber coating en waren gladgeweven. E.e.a. houdt in dat de slangvezels eerst moesten zwellen om de slang waterdicht te maken. In deze staat waren de slangen onhandelbaar en zo stijf als een plank ! Na gebruik moesten de slangen opgehangen en aan de lucht gedroogd worden. Dit kan in een natte periode problemen geven. Indien de slangen niet geheel gedroogd werden geborgen, gaf dit aanleiding tot schimmelvorming hetgeen funest is voor de vlasvezel. In het wegdek van de Breeweg en de Koudekerkseweg waren een aantal ondergrondse brandkranen aangebracht. Middels een opzetstuk, ook wel standpijp genoemd, werd hier aan de waterleiding dan water onttrokken onder waterleidingdruk, dus zonder gebruik van de pomp. Het aantal benodigde slangenleiders is afhankelijk van hete aantal toegepaste slangen. Voor elke slanglengte moet men een tweetal slangenleiders inzetten, zeker bij toepassing van de stugge vlasslangen.

Blijkens een opgave van B&W Koudekerke aan de Koninklijke Nederlandse Brandweer Vereniging (KNBV) dd. 15 oktober 1930 bezit de brandweer van 't Zand het volgende materieel:

Een handbrandspuit waarbij 3 zuigslangen van twee meter – een zuigkorf met drijfkurk – 2 pompstukken – een broekstuk – 2 straalpijpen – 66 meter 2 duims slang – 3 kaarslantaarns en een stormlantaarn.

Een kruiwagenspuit

En voorts 5 meter zuigslang – 15 meter 1 ½ duims slang met straalpijp –

2 standpijpen met 2 ½ duims storz-koppelingen en twee kranen.

75 meter perssling 2 ½ duims - 2 straalpijpen met 2 ½ duims koppeling

2 straalpijpen met 2 duims koppelingen. – 4 verloopkoppelingen 2 ½ duims op 2 duims

1 verloopkoppeling 2 ½ duims op zuigbuisschroefkoppeling.

Zo te zien dus twee spuiten, een handspuit welke door de 14 pompers met behulp van de pompstukken werd “aangedreven” en een kleine kruiwagenspuit, die door een enkele persoon kon worden bediend middels de vast aangebrachte straalpijp. Verder zien we dat de koppelingen na genoeg geheel waren genormaliseerd op 2 ½ duims storzkoppelingen.

Op 19 mei 1931 wordt door B&W medegedeeld dat Dhr.I.P.Boone vertrekt en dat in zijn plaats is benoemd Dhr.C.de Visser D94 in de functie van assistent brandmeester. Uit deze aantekening blijkt voorts dat Dhr. A.J.Stoppels, wonende 't Zand D74 behalve lid van de brandweer ook wethouder der Gemeente Koudekerke is.

In Middelburg is, na de grote brand van 7 december 1929, een vrijwillige brandweer opgericht onder het commando van “Overste”H. Bierman, die per 15 maart 1931 is aangesteld. In een brief van 20 juni 1931 geven B&W Koudekerke hem wat wetenswaardigheden (waarschijnlijk op zijn verzoek) over de brandweer van 't Zand.

Zij delen o.a. mede dat op 't Zand aanwezig is een grote en een kleine handspuit.

T.b.v. de brandweer is in 1929 uitgegeven voor beloning en premies, aanschaf en onderhoud een bedrag van Hfl. 1925,85. De kosten zijn zo hoog (!) omdat in dat jaar een z.g.Nortonput t.b.v. waterwinning op het Dorp is geslagen. Over de jaren 1924 t/m 1928 is gemiddeld Hfl. 190 per jaar uitgegeven.

Verder delen zij mede dat er geen overeenkomst met de omliggende gemeenten betr. onderlinge hulpverlening is afgesloten. Wel is vroeger een overeenkomst met Middelburg van kracht geweest. Deze is echter door Middelburg opgezegd op 31 maart 1896. B&W Koudekerke zijn in beginsel wel bereid tot het aangaan van een nieuwe overeenkomst (met Middelburg ?).

Voor de bluswatervoorziening zijn alleen op 't Zand en de Nieuwe Vlissingeweg brandkranen op de waterleiding aanwezig. In de overige delen der Gemeente Koudekerke wordt water betrokken uit watergangen, putten, sloten (open water) en een Nortonpomp op het Dorp.

Op 30 juni 1931 rapporteren de brandmeester A.Groenenberg en assistent-brandmeesters C.de Visser en J.Groenenberg over de brand bij Dhr.P.de Potter op Zaterdag 27 juni 1931.

Zij delen het volgende mede: “Alarm om 7 uur n.m. Het aantreden der brandweermannen voldoende om uit te rukken: vrij goed. Goed optreden der manschappen. Materieel uitstekend in orde. Opnieuw is gebleken dat hoognodig een voorziening voor de pijpvoerders nodig is als bescherming tegen water. Meer bekendheid met de uitvoering hunner functie (enkele) groepen gewenst. Door niet aanwezig zijn van twee pijpvoerders (J.Dorleijn en A.M.C.Thomassen) is in hun plaats dienst gedaan door J.de Visser. Deze heeft tot voldoening gefunctioneerd en is om 11.45 uur afgelost bij de brand. Op de terugreis zijn enkele personen (van de brandweerploeg) aangehouden door de politie vanwege het rijden zonder licht op de fiets. Om 12.30 uur werd appél gehouden op het Zand. Afwezig waren 17 personen (geen dienst gedaan)”.

Zoals bleek uit de brief van 20 juni 1931 was de juist aangestelde Middelburgse brandweercommandant op vele fronten actief. Vooral de organisatie van de Middelburgse maar ook van de andere Walcherse brandweerkorpsen hadden zijn aandacht. Ook B & W Koudekerke ontvangen op 14 december '31 een advies zijnerzijds.

Commandant Bierman adviseert Koudekerke om in plaats van een 60 mans sterke ploeg pompers een kern van 16 man en een motorspuit aan te stellen. Als reserve kunnen de bestaande handbrandspuiten van 't Zand gehandhaafd blijven. Hij stelt concreet daarom het volgende voor:

-Aanschaffing van een motorspuit met materiaal zoals zuigslangen, 300 meter persslangen, ramoneur, bendellappen.

-Afschaffing van de verplichte brandweer

-Aanschaffing van een vrijwillige brandweer bestaande uit :

een commandant – ondercommandant c.q. inspecteur – twee brandmeesters en 16 brandweeralieden.

Bij brand zal de spuit vervoerd moeten worden op een vrachtauto welke plaats moet bieden voor de bemanning. Hiervoor dient een overeenkomst met een eigenaar gemaakt te worden om te allen tijde hierover te kunnen beschikken.

Als bergplaats kan benut worden het thans aanwezige brandspuithuisje te Koudekerke.

In plaats van de verplichte loting moet nu een oproeping van vrijwilligers gedaan worden.

Het aantal vrijwilligers kan aanvankelijk gerekend worden op 16 waarvan 10 in het dorp en 6 op 't Zand. De eerste voor bediening van de motorspuit – de laatste voor de brandkranen, zolang de motorspuit niet aanwezig is.

Eenvoudige kleding en brandweeruitrusting wordt aanbevolen bestaande uit : helm of zuidwester met leren neklap, lange brandweertas en gummilaarzen, gordel met haak, bijl en redlijn.

Voor bevelvoerenden is alleen een helm of zuidwester, lange jas of jekker en laarzen voldoende.

Door lange jassen te nemen is het aanschaffen van brandweerbrokken overbodig.

Door de reorganisatie van de Middelburgse brandweer én de aanschaf van nieuwe blusmiddelen komt het oude materiaal vrij. Daardoor biedt Gemeentewerken Middelburg in 1932 de volgende materialen aan de Walcherse dorpen te koop aan:

2 handbrandspuiten, zonder slangen

1 slanghaspelwagen

5 slangenwagentjes

5 standpijpen voor waterleiding

11 straalpijpen met verschillende monstuwijten (bedoeld wordt: wijden!)

15 stok- kaarslantaarns

14 stok-petroleumlantaarns

In dit jaar wordt ook weer onderhandeld over een wederkerigheidsovereenkomst teneinde te komen tot onderlinge hulpverlening bij brand. Uiteindelijk deelt B&W Koudekerke met een missive op 20 juni 1933 mede dat de overeenkomst op 7 juni 1933 door de Gemeenteraad van Koudekerke is geaccordeerd.

Echter wordt deze overeenkomst op 31 oktober 1934 ingetrokken door het aangaan van een nieuwe overeenkomst met Middelburg d.d. 18 april 1934, conform de andere Walcherse gemeenten.

Assistent-brandmeester J.Groenenberg krijgt per 1 januari 1934 zijn ontslag. Hij wordt opgevolgd door J.Clement.

In Januari 1934 zendt de Zeeuwsche Provinciale Brandweerbond (Z.P.B.B.) een voorstel tot reorganisatie van brandweer Koudekerke en 't Zand.

De sterkte in elke kern zal 12 man moeten zijn. De volgende functies dienen ingevuld te worden: chauffeur of machinist – straalpijpvoerder – slangenlegger – verlichtingsman – berichtgever – redder.

Zij stellen voor om voor de kern Koudekerke een motorspuit “die zichzelf vervoert “ aan te schaffen. Voor 't Zand zijn er voldoende brandkranen aanwezig terwijl de brandspuit nog in goede staat verkeert. Ten aanzien van de opberging wordt het volgende geadviseerd:

alle materiaal dus brandspuit, twee standpijpen en de slangen te bergen in een daarvoor geschikt brandspuihuisje. Het tegenwoordig hiervoor gebruikte schuurtje is daarvoor niet geschikt. Voor het vervoer van de standpijpen en slangen zijn geschikte wagentjes in de handel. Ook wordt een kledingadvies verstrekt: een helm met kam en neklap, een olie- of leeren jas en een paar laarzen (dijlaarzen).

Als oefenfrequentie wordt 1 maal per maand voorgesteld. De alarmering zal moeten geschieden via openbare brandmelders, die het personeel thuis stil alarmeren. De indicatie van de plaats van melding vindt plaats in het spuihuisje.

Ook aan opleiding wordt gedacht. Zo deelt de Burgemeester middels een circulaire op 10 maart 1934 aan het brandweerpersoneel mede dat Commandant H.Bierman van Middelburg op vrijdag 16 maart 1934 om half acht 's avonds in de Openbare Lagere School te Koudekerke een lezing geeft over de Vrijwillige brandweer en het vormen van een kern in de brandweer.

Op 11 oktober 1934 geeft de Fa.Peek de spuiten van 't Zand een halfjaarlijkse beurt. De Fa.Peek is een handel in huishoudelijke artikelen en brandweermaterieel . Dhr.Peek bekleedt de functie van Brandmeester bij de Middelburgse brandweer. In het jaar 1935 vraagt B&W Koudekerke een advies tot reorganisatie van de brandweer op 't Zand aan Commandant Bierman. Interessant is de opgave van personeel en in het bijzonder die van het materieel:

Personeel:

*1 brandmeester met twee assistenten
2 boden
1 machinist
3 porders
4 slangenleiders
2 lantaarndragers
10 haakgasten tevens ladderdragers
42 pompers in 3 ploegen*

Materieel:

*1 groote handbrandspuit met 6 meter zuig- en 48 meter perssling
1 kleine handbrandspuit met 4 meter zuig- en 7 ½ meter perssling
2 brandhaken
2 brandladders
3 kaarslantaarns
1 petroleum gloeilichtlantaarn
1 standpijp (waterleiding) met toebehoren en 35 meter slang (bij Visser)
1 standpijp (waterleiding) met toebehoren en 50 meter slang (bij Groenberg)
3 minimaxen waarvan 1 bij Roelse, 1 bij Visser en 1 bij Groenberg
1 oliejekker en 1 paar waterlaarzen bij de pijpvoerder Visser.*

Overste Bierman geeft een voorstel tot reorganisatie dat gelijklopend is aan de eerdere aanbeveling van 14 december 1931. De reorganisatie houdt tevens in dat ook de Brandweerverordening gewijzigd dient te worden. Burgemeester Dregmans stelt op 8 april 1935 een ontwerpverordening t.b.v. de vrijwillige brandweer van Koudekerke op. Deze ziet er als volgt uit:

Artikel 2

Het korps bestaat uit:

1e het Kader, zowel op het dorp als op 't Zand bestaande uit een opperbrandmeester en twee brandmeesters, waarvan 1 plaatsvervangend opperbrandmeester is.

2e het Personeel, zowel op het Dorp als op 't Zand bestaande uit 7 brandweerlieden en 5 terrein-afzetter.

Artikel 4

Maximum leeftijd brandweerlieden en terreinafzetter: 50 jaar

Maximum leeftijd brandmeesters: 55 jaar.

Artikel 8

Jaarlijks dienen tenminste vier oefeningen te worden gehouden, waarbij B&W en de Raad worden uitgenodigd.

Artikel 9

Zolang in het alarmeren bij brand niet op andere wijze is voorzien, wijst de opperbrandmeester twee leden van het personeel aan als kloppers. Deze moeten bij brand alarmeren: de Burgemeester, opperbrandmeester, brandmeesters, personeel brandweer en de politie.

Artikel 10

Bij brandalarm moeten alle leden van het korps ten spoedigste naar de plaats waar de brandspuit, waarbij zij behoren, is ondergebracht en stellen zich onder de bevelen van de opperbrandmeester e.a.

Artikel 11

Eén van de die met de behandeling van een brandspuit op de hoogte is, wordt met het onderhoud belast tegen een nader overeen te komen jaarlijkse vergoeding.

Artikel 13

Jaarlijks vóór 15 februari brengt de opperbrandmeester schriftelijk verslag uit aan B&W omtrent de toestand van de brandblusmiddelen.

Artikel 17

Ingeval van brand of oefening wordt aan het personeel uitbetaald per daguur (of gedeelte daarvan) 35 cent. Per nachtuur (of gedeelte daarvan) 60 cent.

Als nachtuur wordt beschouwd de uren tussen 9 uur 's avonds en 6 uur 's morgens.

Artikel 19

Bij hulpverlening buiten de Gemeente wordt uitbetaald zowel per dag- als nachtuur 75 cent.

Artikel 20

De verordening treedt in werking op 1 juli 1935.

De artikelen 7 t/m 32 van de Verordening v.h.Brandwezen gemeente Koudekerke dd. 29/3/12 komen dan te vervallen.

De invoering van de nieuwe verordening heeft natuurlijk grote gevolgen voor de brandweerorganisatie. Zoals we in artikel 11 zien, wordt het onderhoud aan de spuiten nu door de brandweer zelf uitgevoerd. De firma Peek die dan gedurende vele jaren het onderhoud verzorgde wordt op 9 oktober 1935 medegedeeld dat het onderhoud aan één der manschappen is opgedragen en derhalve het onderhoud hunnerzijds niet meer behoeft te worden uitgevoerd. Wel worden nog regelmatig brandweermateriaal besteld zoals een 4 meter lang verlengstuk voor de zuigbuis (Hfl. 5,85 p.m.) en storzkoppelingen (Hfl. 2,20 p.st). De communicatie met de Gemeente loopt somtijds echter wat stroef ! Op 24 april 1936 delen B&W in een schrijven aan Fa.Gebrs.Peek mede dat de zuigbuis aan de pomp nog steeds niet verlengd is. Deze firma pareert dit verwijt met de opmerking dat de buis al in januari jl. is geleverd en dat de rekening hiervoor ook al betaald is!

De verlenging van de zuigbuis blijkt geen overbodige luxe te zijn. Het blijkt namelijk dat zonder deze verlenging geen water uit de leiding langs de Nieuwe Vlissingeweg gehaald kan worden. Om dit aan te tonen en het College van B&W te overtuigen worden de opperbrandmeesters van Koudekerke gevraagd om op 27 juni 1936 met spuit om 14.00 uur aanwezig te willen zijn aan de Nieuwe Vlissingeweg ter hoogte van de Lageweg . Het College zal dan ook aanwezig zijn.

Klaarblijkelijk ontstaat deze communicatiestoring door het gebrekkige contact tussen B&W en de opperbrandmeester Groenenberg. Deze problemen blijken al uit een brief van 28 januari 1936 aan hem gericht. B&W merken op dat na de reorganisatie op de dorp (Koudekerke) vrijwel iedere Zaterdagmiddag wordt geoefend. Zij moeten echter tot hun spijt concluderen dat zij van de kern 't Zand hoegenaamd niets vernomen. Zij verzoeken de opperbrandmeester een rapport te zenden over hetgeen sinds de zomermaanden is geschied en of aangenomen mag worden dat ieder lid van het personeel voldoende geoefend is. Tevens verneemt B&W gaarne of de geplaatste inrichting voor het drogen der slangen voldoet.

Als B&W na bijna twee maanden nog steeds taal noch teken van de opperbrandmeester vernemen, schrijven zij op 10 maart 1936 weer een brief met de opmerking dat nog steeds geen antwoord op de brief van 28 januari jl. hebben ontvangen. Hierdoor zijn zij niet gerust over de gang van zaken op 't Zand. Zij brengen onder de aandacht dat een niet behoorlijke geoefende kern niet kan worden gehandhaafd evenmin als een brandweerbestuur dat generlei activiteit aan de dag legt. De opperbrandmeester wordt verzocht met de meeste spoed de oefeningen ter hand te nemen en verwachten vóór 1 april a.s. een uitvoerig verslag te ontvangen. Over het verdere verloop van deze zaak is in de archieven niets te vinden. Waarschijnlijk is één en ander mondeling onderlinge in der minne geschikt !

Ook ten aanzien van het personeel moet nu ook e.e.a. gesaneerd worden. Hiertoe wordt op 20 juni 1935 het kader van de brandweer bijeengeroepen t.b.v. een bespreking over de reorganisatie. In de groep van 't Zand wordt, op grond van artikel 2 2e lid een viertal personen van de lijst geschrapt aangezien besloten is in de eerste plaats "ambachtslieden" aan te stellen. Niet benoemd in de nieuwe kern worden daarom de heren J.Labruijère, A.Flipse, A.Dobbelaar en P.Koole. Het resterende twaalfstal werden van hun benoeming in kennis gesteld. Ook het kader wordt in functie aangesteld t.w. opperbrandmeester A.Groenenberg D54 (later Ter Hoogestraat 14) , brandmeesters J.Clement D61 (later Koudekerkseweg 98) en C.de Visser D176 (later Burg.Dregmansstraat 13).

Een probleem is nu dat nog geen motorspuit aanwezig is ..... dus moet tot nader order nog met de handbrandspuit gewerkt worden. Hiervoor zijn echter pompers nodig ! B&W besluiten om de kern van 12 man aan te vullen met twee ploegen van 12 man. Zij worden niet bij het brandweerpersoneel opgenomen en nemen dus geen deel aan de oefeningen; zij moeten alleen bij brand pompen. Opperbrandmeester A.Groenenberg wordt door B&W op 23 oktober 1935 verzocht een oproeping te doen onder de nog bij de brandspuit behorende mensen t.b.v. een reserveploeg van 12 pompers.

Uiteindelijk lukt het een ploeg van 9 pompers in de functie van reservepomper samen te stellen. Zij ontvangen van B&W op 22 april 1936 een schrijven met de opmerking dat zij alleen bij brand dienen op te treden ! Het overige overbodige personeel d.i. het vroegere personeel met uitzondering van de brandmeesters, leden van de kern en de reserve's wordt per 1 april 1936 eervol ontslag verleend. Ook dat zint een aantal reserve's niet want B&W ontvangen op 22 mei een brief van de heer J.Labruijère waarin hij om ontheffing vraagt van zijn benoeming tot reservepomper. Hij had zich het jaar daarvoor als vrijwilliger aangemeld, doch werd toen afgewezen ! Deze functie van reserve zint hem niet ! Hetzelfde geldt ook voor Dhr.A.de Wijze die ook bedankt voor de aanstelling als reservepomper.

Mondjesmaat wordt ook in brandweerkleding voorzien : t.b.v. 't Zand wordt een helm – een olie-jekker – een paar gummi laarzen besteld tevens een slangenpleister voor het plakken van lekke slangen en een noodverband voor slangen. Volgens artikel 11 van de verordening wordt één van de leden van de kern met het onderhoud van het materieel belast. Dhr. C.de Poorte D170 draagt in Juni 1936 na 24 jaar trouwe dienst de taak van machinist over aan zijn zoon A.C.de Poorte. De machinist ontvangt voor het vervullen van deze taak een vergoeding van Hfl. 15,- 's jaars. Over deze taak en de vergoeding ontstaat hetzelfde jaar een discussie tussen B&W en de machinist als deze op 1 juni een declaratie naar de Gemeente zendt. De gedeclareerde kosten bedragen Hfl. 30,80 voor het schoonmaken van de spuit, brancard en het brandspuithuis. Deze declaratiekosten worden niet gehonoreerd. Alleen de kosten voor de aangeschafte materialen ad Hfl. 1,30 worden betaald. Dhr.A.C.de Poorte snapt niet dat dit werk door hem gratis moet worden verricht. B&W wijzen hem er echter op dat hij een vaste vergoeding van Hfl.15,- per jaar ontvangt voor leiding bij reparaties.

De brandspuit wordt geborgen op het adres Breeweg D197 (later nr.44). Na een onderhoud van Wethouder Stoppels met de verhuurder J.Verhage wordt besloten de huur van de bergplaats per 1 januari 1936 te continueren voor het bedrag van Hfl. 25,- per jaar .

De kleine handbrandspuit wordt zonder bovenbak op 17 april 1937 verkocht aan de Fa.M.L.Polak & Zoon te Middelburg voor het bedrag van Hfl. 35,-.

De communicatie tussen de opperbrandmeester en B&W schijnt in de zomer van 1936 weer naar behoren te verlopen, ook al wordt niet altijd aan alle verzoeken van de opperbrandmeester voldaan. Zo vraagt Groenenberg in Juni 1936 om de aanschaf van 100 meter slang. Deze aanvraag kan door onvoldoende motivatie echter niet gehonoreerd worden. B&W willen eerst weten hoeveel slangen voorradig zijn en op welke gronden een lengte van 100 meter wordt gevraagd. In November 1936 verzoeken opperbrandmeester Groenenberg en de brandmeesters Clement en Visser B&W om de aanschaf van 100 meter 2"persslang omdat de aanwezige 40 meter te weinig is.

Het functioneren van de opperbrandmeester blijft echter toch een heikel punt . In een brief van 21 september 1937 delen B&W hem het volgende mede:

Bij de bespreking van de ontwerpbegroting 1938 is de brandweer van 't Zand ter sprake gekomen. Algemeen werd de afkeuring uitgesproken over de leiding welke aan de aldaar gevestigde kern wordt gegeven. Voordien werd steeds op regelmatige oefeningen aangedrongen en om verslaggeving gevraagd.

Uw mondelinge verklaring was dat de kern voldoende geoefend is en dat zowel op het personeel als op het materieel in alle opzichten gerekend mag worden bij brand. Er is gedurende 1936 noch dit jaar ook maar één oefening gehouden. Met het oog op voornoemde feiten vragen B&W van de Gemeente Koudekerke om een schriftelijke ontslagaanvraag vóór 1 oktober a.s.

Opperbrandmeester A.Groenenberg (timmerman/metselaar 't Zand) vraagt B&W middels een brief gedateerd 23 september 1937 om zo spoedig mogelijk ontslag als opperbrandmeester. De dag erop wordt aan de heren brandmeesters J.Clement en C.de Visser medegedeeld dat per 1 oktober 1937 eervol ontslag is verleend aan A.Groenenberg.

In de vacature is op proef aangesteld Dhr.A.Jobse- Breeweg D191. Dhr.Jobse was sinds 6 mei 1936 lid van de brandweer 't Zand. Dhr.Jobse neemt de benoeming tot opperbrandmeester aan. Dit is mijns inziens niet conform de verwachting van de plaatsvervangend opperbrandmeester (brandmeester) J.Clement. Deze vraagt dan ook per omgaande ook om ontslag als brandmeester. Dit wordt hem op 11 oktober 1937 door B&W verleend.

De nieuw aangestelde Opperbrandmeester Jobse ziet zich nu tot taak gesteld de groep van 9 brandweerlieden uit te breiden tot 12. Daarnaast moet in het kader ook nog in een brandmeester worden voorzien.

De kern van 9 bestaat, blijkens een opgave anno 1937 uit de volgende heren:

A.de Poorte	M.Klerk
A.Dobbelaar	P.Geldof
J.de Visser	P.Gans
J.Alewijnse	T.Huisman
Jac.Stoppels	

Als nieuwe leden worden aangemeld en benoemd :

J.Adriaanse	Koudekerkseweg D107	timmermansknecht	25 jaar
L.Goedbloed	Breeweg D 176	timmermansknecht	19 jaar
P. de Kuijper	Breeweg D 196	leerling metaal draaier	21 jaar

De ploeg is nu compleet. Als pompers staan nog geregistreerd:

P.v.Keulen	M.Coppoolse
L.de Voogd	P.Bostelaar
K.v.Waarde	L.Reijnierse
J.Verhage	A.Dekker
A.Flipse	

Als aanvulling worden aangemeld:

K.Maljaars	Kerkstraat D254	J.Oreel	Breeweg D168
M.Weststrate	Kerkstraat D280	J.Alewijnse	Kerkstraat D261
J.Lorier	Koudekerkseweg D97		

Ook krijgt de nieuwe opperbrandmeester de volle medewerking van B&W blijkens het feit dat voor 't Zand een nieuwe schuifladder, lengte 10 meter met 44 sporten, wordt besteld voor het bedrag van Hfl. 30,-. Aan het eind van het jaar 1937 mogen nog meer middelen gekocht worden als B&W accoord gaan met de aanschaf van:

Een verbrandtrommel, twee elektrische zaklantaarns, twee fluiten, een schroevendraaier, een ijzerzaag, een bus petroleum 10 liter, een fles brandspiritus. Ook mag een bordje met de vermelding "opperbrandmeester" aangeschaft worden, ter bevestiging op het huis van Dhr.Jobse. Denkt U nu niet dat thans aan alle wensen is voldaan ! B&W vermelden namelijk voorts dat de gevraagde tweede stormlantaarn niet nodig is, *mede in verband met de hoge kosten*. Ook aan de wenselijkheid om het personeel te voorzien van olie jassen en laarzen kan niet geheel worden voldaan. *Er zullen twee personen per jaar worden voorzien*. Tenslotte delen zij mede dat over de huur van de nieuwe bergplaats nog wordt onderhandeld.

Blijkens een opgave t.b.v. een enquête over de bluswatervoorziening is 't Zand voorzien van 10 brandkranen, die zijn geplaatst op een onderlinge afstand van ongeveer 100 meter.

Het type brandkraan: ondergronds – normaal
Doorlaatdiameter 80 mm.

De waterdruk, torendruk genoemd bedraagt 2,5 meter. Deze druk kan niet worden verhoogd. N.B. De waterdruk wordt bepaald door de hoogte van de watertoren bij de Zuidsingel. In het systeem zijn geen drukverhogingspompen opgenomen. De waterleiding wordt geëxploiteerd door Gemeentelijke Bedrijven te Middelburg.

Zoals het een goede “commandant” betaamt geeft opperbrandmeester Jobse regelmatig een overzicht van activiteiten. Hij meldt op 18 december 1937 het volgende:

30 October 1937 – een oefening gehouden met de spuit in het Bosch van Torenvliet welke twee uur geduurd heeft.

22 November 1937 – een oefening met de waterleiding en beproeven van alle brandkranen.

1 ½ uur door alle mensen van de kern.

11 December 1937 – Brand bij Dekker in de Breeweg. Brengen in rekening Brandmeester de Visser 3 uren, opperbrandmeester Jobse 2 uren.

Zoals reeds eerder vermeld werd in 1934 een hulpverleningsovereenkomst met de Gemeente Middelburg afgesloten. Tot onze verbazing ontvangt B&W Koudekerke op 20 december 1937 van B&W Middelburg het volgende schrijven:

“Door een misverstand is met U nog geen overleg gepleegd omtrent de datum van inwerkingtreding der in 1934 met Uwen Gemeente gesloten overeenkomst ter zake van hulpverlening bij brand. Wij stellen voor de datum van ingang te bepalen op 1 Januari 1938 en zullen gaarne vernemen of U zich daarmede kunt vereenigen “

Op 5 januari 1938 deelt Koudekerke mede dat zij met de ingangsdatum van 1 januari 1938 akkoord gaan. Naar wij mogen aannemen is de genoemde overeenkomst in de afgelopen 4 jaren nooit aan de orde geweest. Waarschijnlijk is hulpverlening door Middelburg in die periode nooit nodig geweest! Het jaar 1938 heeft een rustig verloop. Opperbrandmeester Jobse brengt in juni 1938 traditiegetrouw verslag uit. Hij meldt:

Zaterdag 9 April 1938 - Een oefening gehouden met de spuit bij de Hofstede van Dhr. Joziasse aan de Kruisweg.

Zaterdag 11 Juni 1938 - Een oefening gehouden met de spuit bij de Hofsteden van de Rijke en Reijnierse aan de Breeweg. Daarna de slangen laten spoelen en te drogen gehangen.

Het lijkt dat opperbrandmeester Jobse naar de mening van B&W zijn taak goed vervuld. Hij wordt per 1 oktober 1938 definitief benoemd tot opperbrandmeester. In de vacature van brandmeester wordt voorzien door de bevordering van Dhr. A. Dobbelaar tot brandmeester. Het bordje “brandmeester” moet bij Dhr. J. Clement weggehaald en bij Dhr. Dobbelaar geplaatst worden. Eervol ontslag wordt verleend aan Dhr. J. Adriaanse, die vorig jaar was aangesteld. Hiervoor in de plaats wordt Dhr. P. Alewijnse aangesteld.

Bij brief van 10 augustus 1938 geeft de opperbrandmeester B&W Koudekerke een opgave van het brandweermateriaal met de volgende opmerkingen:

de capaciteit van de spuit is onbekend. (Is ook niet bij de voormalige opperbrandmeester Groenenberg bekend.) De uniformen zijn nog steeds niet ontvangen.

Het materieel:

1 handbrandspuit met 13 meter zuigslang

2 brandhaken – 1 verbandkistje aan de spuit - 1 verbandkistje bij Dobbelaar

1 gereedschapskist groot - 1 gereedschapskist klein

140 meter 2”slang – 80 meter 2 ½ “slang

2 standpijpen – 2 sleutels – 4 straalpijpen – 4 verloopstukken – 1 zuigstuk – 1 driesprong

2 slangenbeschermers – 3 kaarslantaarns – 1 petroleumlantaarn – 1 spirituslamp

3 zaklantaarns – 2 uniformen compleet – 2 slangenkisten

1 ladder 40 sport – 1 ladder 20 sport – 1 ladder 18 sport – 2 schragen – 1 brancard op wielen

1 drooggalg met toebehoren – 5 liter petroleum – ½ liter brandspiritus – 1 liter benzine

Van de Luchtbescherming : een kist met gasmaskers en enkele borden.

De brandweerkern 't Zand heeft in Augustus 1938 de volgende samenstelling;

Opperbrandmeester :	A.Jobse	Breeweg D191
Brandmeester :	C.de Visser	Breeweg D 246
Brandmeester :	A.Dobbelaar	Breeweg D241

Personeel:

1. Joh. de Visser	Kerksteeg D 267
2. J.Alewijnse	Breeweg D 236
3. P.J.Gans	Overtveldslaan E 82 (bij Vlissingsesingel)
4. P.Geldof	Kerksteeg D269
5. M. de Klerk	Kerksteeg D268
6. A.Huijsman	Breeweg D184
7. A.C. de Poorter	Breeweg D 227
8. Jac.Stoppels	Breeweg D183
9. L.Goedbloed	Breeweg D 176
10.P. de Kuijper	Breeweg D196
11.J.P.Maljaars	Kerkstraat D 254
12.P.Alewijnse	Breeweg D 244

Eind 1937 deelde B&W, zoals we eerder lazen, mede dat over de nieuwe bergplaats werd onderhandeld. Pas een jaar later lezen we dat hier wat enige vooruitgang in de realisatie van een bergplaats te bespeuren is als we uit een Raadsvoorstel van 23 november 1938 vernemen dat B&W de aanschaf van een kolenloods te overwegen. Deze loods is gebruikt door Stoomtram Walcheren en is te koop voor Hfl.300,-. De grootte is 15 x 4 meter. B&W stellen voor de loods te plaatsen op de weide van Dhr.J.Verhage in de Breeweg. De loods is waarschijnlijk geen mooi bouwwerk want tevens wordt vermeld dat ....deze locatie vanaf de openbare weg niet te zien is, dus veroorzaakt geen ontsiering!

De Raad gaat akkoord en op 5 December 1938 ontvangt Dhr.J.Verhage Breeweg D189 het bericht dat Gemeente Koudekerke tot huur van een strook grond voor de plaatsing van een loods ter berging van brandweermateriaal overgaat. De huurprijs zal Hfl. 25,-. per jaar bedragen “ zulks onder voorwaarde dat de geldende huurovereenkomst, aangegaan voor de huur van een schuur met ingang van 1 Januari a.s. vervalt “.

Onderzoek wijst uit dat deze schuur in een wei achter de Breeweg (nu nr.28) moet hebben gestaan. Op dit stuk grond is nu de bebouwing van 't Zanddorp gesitueerd.

In de 1938-39 zijn talrijke brandjes te melden. Opperbrandmeester Jobse meldt op 24 Augustus 1938 aan de Burgemeester *“dat bij Vois en Louws, evenals vorige keer, door de hevige wind brandende krullen door de Breeweg drevan.Dit leverde gevaar op voor de andere gebouwen. Dhr. Dobbelaar heeft toen de heren de Poorte en Huijsman gewaarschuwd en “samen op waterleiding de rommel geblusht. Hieraan is 1 uur gewerkt.”*

In December 1938 geeft Jobse een overzicht van de activiteiten:

Zaterdag 18 September 1938 - Een oefening gehouden in het Bosch van Torenvliet

Zaterdag 3 December 1938 – Een oefening in de Breeweg.

De heren A.Dobbelaar, P.Gans en A.Jobse hebben deelgenomen aan de lessen van de Luchtbeschermingsdienst.

Op Zaterdagmiddag 18 Februari 1939 is het volgende te melden:

“Om 4.30 uur werd brand gemeld door Dhr.v.Damme. Brand achter de woningen aan de Lageweg. Achter deze woningen wordt door de Gemeente Middelburg huisvuil gestort. Dit vuil is door kinderen aangestoken en rook belemmerde het verkeer op de Vlissingseweg. Geblust met waterleiding. Aangezien de brand zich niet groot liet aanzien en geen gevaar voor uitbreiding bestond, is de Burgemeester niet gewaarschuwd.” Voor dit laatste ontvangt Jobse echter een reprimande. Hij had volgens B&W toch de Burgemeester en wethouder A.J.Stoppels moeten bellen. “In het vervolg rekening hiermede houden!”

In 1939 wordt nog vier keer geoefend en wel:

Op Zaterdag 18 Februari 1939 - Een oefening met spuit en waterleiding op de weide van Dhr. Verhage in de Breeweg.

Op Zaterdag 7 Juni 1939 - Een oefening op 't Zand bij de Kerk.

Op Zaterdag 20 October 1939- Een oefening met de waterleiding per bakfiets.

Op Zaterdag 16 December 1939 – Een oefening gehouden bij de school aan de Breeweg met spuit en waterleiding.

Er heeft tevens in 1939 nog personeelsuitbreiding plaats. Tot reserve worden benoemd:

C.Reijnierse	Breeweg D248
H.Reijnierse	Breeweg D248
J.Klaassen	Kerkstraat D 273
J.Labruijere	Kerkstraat D260
D.W.Flipse	Breeweg D 240
A.Walraven	Wilhelminalaan 2 (later Emmalaan-Koninginnelaan)

DE OORLOGSJAREN.

Ons land wordt in de Tweede Wereldoorlog betrokken door de inval van het Duitse leger op 10 Mei 1940. In de Gemeente Middelburg was al vele jaren een Luchtbeschermingsdienst actief. Aan deze oefeningen namen ook de manschappen van de kern 't Zand deel. Dit was het gevolg van het feit dat 't Zand gemeentelijk tot Koudekerke behoorde, echter werd zij organisatorisch en geografisch gerangschikt onder het verzorgingsgebied van de Luchtbeschermingsdienst Middelburg. Ook bestonden er goede contacten tussen Middelburg en de andere Walcherse gemeenten, o.a. door hun deelname in de Afdeling Walcheren van de Zeeuwschen Provinciale Brandweerbond. Daarnaast bestond er, zoals we eerder vernamen, een hulpverleningsovereenkomst, die de onderlinge ondersteuning in geval van brand regelde. Zo wordt dan op 17 Mei 1940, de vreselijke vrijdag, de dag dat de kern van Middelburg werd geteisterd door een enorme brand ook de hulp ingeroepen van de Walcherse brandweerkorpsen. Toen bleek dat de brand door de Middelburgse spuitgasten alleen niet gekeerd kon worden, werd op verzoek van de ondercommandant Mathijssen aan de heren Barentsen, Barentsen Jr, Luijendijk en politiefunctionarissen opgedragen de omliggende gemeenten om hulp te vragen. Zo ook aan “onze” Koudekerkse brandweergroepen, die van 't Zand en van het Dorp. Het is inmiddels in de nacht van vrijdag 17 op zaterdag 18 Mei als de Koudekerkse brandweer acte de présence geeft. Om 4.00 uur in die nacht arriveert de brandweer van het dorp, 15 man sterk, onder de leiding van Opperbrandmeester Christiaan. Zij worden met hun motorspuit ingezet op de hoek Segeersstraat /Lange Delft. Na de blussing hier, hielpen zij bij de brandbestrijding op de Rouaanse Kaai. Toevalligerwijs woont op deze hoek ook de Commandant Bierman, die, als de vlammen ook zijn woning aantasten, de vlucht moet nemen met achterlating van zijn bezittingen, in ieder geval het archief van de Middelburgse brandweer, dat hierbij vernietigd wordt.

N.B. Commandant Bierman was door zijn lichamelijke gesteldheid niet in de gelegenheid aan de brandbestrijding leiding te geven.

Om 5.00 uur volgt een ploeg van 50 man van de kern 't Zand onder de leiding van opperbrandmeester Jobse en brandmeester de Visser met hun handspuit. Zij bestrijden de branden aan de Rotterdamse Kaai, Brakstraat en Singelstraat. De motorspuit van Vliegkamp Veere weigerde, toen deze ter plaatse werd gebracht, alle dienst. De spuit is door Dhr. Louws in eerste instantie gerepareerd en in gebruik genomen door de manschappen van 't Zand, die hem verder in bedrijf hielden. Na deze Meidagen bleef deze spuit in bruikleen bij de brandweer van 't Zand. Waarschijnlijk zijn de Koudekerkse ploegen in de loop van Zondag 19 Mei huiswaarts gekeerd. Per brief vragen B&W Koudekerke op 12 Juni 1940 aan hun opperbrandmeesters een opgave van schade aan de slangen en vermissingen e.d. bij de hulpverlening aan Middelburg op 18 Mei jl. Aan de hand van deze opgave en de personeelslijsten worden op 5 Juli 1940 vier nota's voor de blussing op 18 Mei gezonden aan de Gemeente Middelburg. Het totaal der nota's bedraagt Hfl. 318,24.

Over het jaar 1940 is voorts, voor wat 't Zand betreft te melden dat op 18 Juni 1940 een schoorsteenbrand is geblust bij Krijtenburg, recht tegenover de school. De brand is geblust door Dhr. A. Groenenberg met een Minimax (handbrandblusapparaat). Hij wordt hiervoor door opperbrandmeester Jobse bedankt.

Materieel is slechts te melden dat Dhr. J. de Visser, Kerkstraat D267 een opdracht krijgt tot levering van 4 lange olieassen en 4 paar heveelaarzen.

HET EINDE IN ZICHT.

Annexatie van 't Zand door de Gemeente Middelburg, dreigde al vele jaren. Nu de binnenstad van Middelburg verwoest was, ontstond een tekort aan bouwmogelijkheden voor de huisvesting van de gedupeerde Middelburgers. Uiteindelijk werd dan op 1 November 1941 buurtschap 't Zand bij de Gemeente Middelburg gevoegd. Dit heeft natuurlijk organisatorische gevolgen.

Opperbrandmeester Jobse stelt een lijst samen van het personeel van Brandweer 't Zand zoals die vóór de inlijving bij Middelburg was samengesteld.

Brandweer 't Zand.

Naam	beroep	Ouderdom	Wijk	bij de brandweer
A. Jobse	Loodgieter	39 jaar	D 191	7 jaar
C. de Visser	Timmerman	52 "	D 246	17 "
J. Stoppels	"	31 "	D. 183	7 "
J. Visser	Metselaar	44 "	" 267	12 "
A. de Poorte	Luit	36 "	" 227	7 "
M. de Klerk	"	42 "	" 268	9 "
G. Guisman	fabrieksarbeider	47 "	" 184	12 "
P. Alwijne	slijper	23 "	" 244	3 "
J. Alwijn	timmerman	28 "	" 235	7 "
A. Walraven	Metselaar	27 "	Wilhelminalaan 2	3 "
L. de Voogd	Dijplegger	27 "	" " 3	6 "
P. Geldof	houtbewerker	46 "	D 267	16 "
P. Kuisper	Chappeur bankwerker	26 "	D 196	4 "
L. Goedbloed	Timmerman	24 "	" 176	6 "

Commandant Mathijssen rapporteert al op 3 November 1941 aan B&W Middelburg het volgende:

“Brandweer ’t Zand bestaat uit 3 beambten en 12 manschappen en is uitgerust met een handspuit en 2 opzetstukken met toebehoren. Ook is er nog een in bruikleen gegeven motorspuit.”

Hij stelt voor om de wijziging in de organisatie bekend te maken middels een publicatie in de Middelburgse Courant met de volgende tekst:

De Burgemeester van Middelburg maakt bekend dat bij brand in het gedeelte van de Gemeente Koudekerke, hetwelk aan de Gemeente Middelburg is toegevoegd, onverwijld de brandweer van Middelburg, telefoonnummer 600 in de St.Janstraat moet worden verwittigd.

De brief wordt aan Cdt.Mathijssen geretourneerd met de aantekening van de Burgemeester:

“Is het materieel onderling met Middelburg verwisselbaar ?”

Cdt.Mathijssen antwoordt hierop: *“Het materieel van de brandkranen, als de standpijpen, slangen en straalpijpen past ook op het materieel van de brandweer van Middelburg.*

Het materieel van de handspuit past niet, omdat het andere afmetingen heeft. Wel zijn hiervoor verloopkoppelingen aanwezig. Het materieel van de motorspuit is gelijk aan dat van Middelburg, maar hierbij moet ik opmerken dat deze spuit niet het eigendom is van de Gemeente Koudekerke en het eventuele behouden nog nader onderzocht dient te worden.”

Het jaarverslag 1941 van de Vereniging van Beambten bij de Brandweer Middelburg (VBBM) vermeldt:

..... door de toevoeging van het Zand bij Middelburg is het beveiligingsgebied uitgebreid. Met het in de Breeweg geplaatste materieel, bediend door ter plaatse wonend personeel der voormalige brandweer van Koudekerke, wordt voorlopig in de hulpverlening voorzien, onder de verplichting de Middelburgse brandweer direct te waarschuwen. Het lijkt er hierbij op dat de groep ’t Zand zelfstandig mag blijven opereren.

Dit is echter van korte duur blijkens de notulen van December 1941 waarin wordt vermeld dat een bericht is ontvangen van de verhuurder der brandweerkazerne op ’t Zand, Dhr.J.Verhage, dat deze dit gebouw niet langer wenscht te verhuren daar dit lokaal niet meer voor onze brandweer dienstig is. Het personeel van ’t Zand zal als reserve bij de brandweer Middelburg worden ingedeeld. Ook het materieel, inclusief de motorspuit, zal te Middelburg worden gestationeerd.

De loods, voormalige kazerne op ’t Zand, zal door het personeel van Gemeentewerken worden gesloopt. De Middelburgse brandweer heeft op ’t Zand een oefening gehouden, die zeer goed geslaagd is. Leiders waren de heren v.Nederveen en Peek. Ook de brandweer van Souburg en ’t Zand woonden de oefening bij.

Op Oudejaarsdag 1941 geeft Cdt.Mathijssen de volgende werkorder uit:

In verband met de annexatie van ’t Zand de volgende acties uitvoeren:

- 1. Handspuit en motorspuit overbrengen naar de St.Janstraat in een box van Kievit.*
- 2. Bij brandmeester C.de Visser en ook bij brandweerchauffeur (?) Jobse elk een standpijp , een straalpijp, een sleutel en tenminste vier slangen plaatsen voor de eerste aanval.*
- 3. Aanwezige kleding op ’t Zand uitgeven (in bruikleen) aan:
A.de Poorte en C.de Visser – korte jas en laarzen
J. de Visser, J.Stoppels, L.Goedbloed, P.Alewijnse, Th.Huisman en L.de Voogd- lange jas en laarzen.*
- 4. Overig materiaal naar de kazerne brengen, want de loods wordt afgebroken.*
- 5. Alles door de piketdienst uit te voeren met behulp van Brandmeester van Dienst v.Houte en Brandmeester C. de Visser, eventueel ook Commandant Jobse.*

Uiteindelijk wordt alle materieel geïnventariseerd en schriftelijk doorgegeven aan B&W van Middelburg. Cdt.Mathijssen meldt op 10 Januari 1942:

Opgave overgebracht materieel brandweer 't Zand-

- *Een motorspuit van 2000 liter/ minuut. Op luchtbanden, alleen met zuigslang.*
- *Een handspuit met zuigslang, 140 meter 2 duims persslang, een verbandkistje, handboomen en twee schragen en twee overrijstukken.*
- *Een kist met een zaag, een moker, een bijl, twee schoppen, een breekijzer, twee touwen, acht bendellappen, een bus vet, een waterzak, een gereedschapszak, een bol touw, een broekstuk, een verloopstuk (persslang) en een verloopstuk (zuigslang) behorende bij de handspuit.*
- *Een kist met een zaklamp, drie mondstukken, vijf ringen, vijf gummi ringen, een sleutel, een nijptang, een hamer, een breekijzer, twee pennen, twee drevels, een oliekan en een bus met spijkers, behorende bij de handspuit.*
- *Verder nog alles van de handspuit: twee straalpijpen, vier verloopstukken, een zuigstuk, een broekstuk, twee bendellappen, drie kaarslantaarns, een spirituslamp, twee slangenkisten en twee gasmaskers.*
- *Eens schuifladder, lang 8 meter en twee ladders van 5 meter.*
- *Een drooggalg welke niet meer gebruikt wordt.*
- *Een bakfiets en een rijwielpomp.*

Dit materieel is ondergebracht in de garage van de heer P.Kievit. Volgens het bestaand tarief zou hem hiervoor een huur van 2 x Hfl. 4,- .per maand dienen te worden betaald. Ik heb dit bedrag reeds geraamd op de aanvullende begroting van 1942. Ik moge U verzoeken dit goed te keuren.

Verder is aan elk der volgende brandweerlieden van 't Zand een helm, jas en een paar laarzen in bruikleen gegeven:

*J.de Visser
J.Stoppels
L.Goedbloed
P.Alewijnse
A.Huisman
J. de Voogd
A.de Poorter
C. de Visser*

Dus totaal aan 8 mannen.

Bovendien is bij C. de Visser en bij A. de Poorter geplaatst: een standpijp met twee slangen, een straalpijp en twee sleutels.

Bovengenoemd materieel is opgenomen in de verzekering tegen brand en molest. Aan den Luchtbeschermingsdienst zijn afgegeven: drie paar lange laarzen, drie paar handschoenen en een vat kaliloog.

*De Commandant der Brandweer
w.g. A.J.W.Mathijssen*

B&W geven goedkering aan de betaling van de extra huur van Hfl. 8,-. per maand aan Garage Kievit voor opslag van het materieel van het Zand. Zij gaan tevens akkoord met het voorstel het voormalige personeel van 't Zand als reserve-brandwachts bij Middelburg aan te stellen. Enig materieel zal nog bij enkele voormalige brandmeesters op 't Zand opgeborgen blijven.

Betreft foto brandweer 't Zand +1940/1941
 Motorspuit in bruikleen afgestaan bij grote brand
 17 Mei 1940 Mijnenloods Veers.
 Was onklaar en door onze mensen weer bedrijfsklaar gemaakt.

Zittenden vooraan.	Adriaan de Poorte
	Pieter Alewijnse
	Pieter de Kuiper
2 ^e rij zittenden.	Lein Goedbloed
	Ko Stoppels
	Johannes de Visser
	Marien de Klerk
	Theun Huijsman
Tusschenin.	Joris Allewijn
Staand.	Cornelia de Visser Commandant
	Anthony Jobse Commandant
	Pieter Geldof
	Lourens de Voogd
	Adrie Walraven
	Adriaan Dobbelaar

In Februari 1942 wordt vermeld dat brandmeester Jobse (v.m.opperbrandmeester 't Zand) ontslag is verleend. Hij gaat over naar de Luchtbeschermingsdienst (LBD). Hij wordt gevolgd door de heren Geldof, de Kerk en de Poorter, die eveneens de LBD versterken. In April 1942 houdt Commandant Mathijssen een praatje voor de overgebleven brandweerlieden van 't Zand. Bij een oefening in de Verwerijstraat blijkt dat de motorspuit van 't Zand niet was aan te sluiten op de waterleiding. In de notulen van 11 December 1942 wordt vermeld dat de handspuit van 't Zand wordt gebruikt voor nablissing. In Juli 1942 wordt Dhr.C.deVisser, Breeweg D246 voorgedragen als reserve-brandmeester, de definitieve benoeming tot brandmeester vindt plaats per 1/1/1943. Dhr.Huijsman wordt in September 1942 als brandwacht 2e klas voorgedragen. Hij wordt echter per 1 Januari 1943 afgekeurd.

Lijst Brandweer Middelburg bevat in 1943 nog 7 brandweermensen afkomstig van brandweer 't Zand:

J.Stoppels	brandwacht 2e klas
J.Visser	“ “
P.Alewijnse	“ “
J.Alewijn	“ “
L. de Voogd	“ “
P.Kuiper	reserve brandwacht
L.Goedbloed	brandwacht 2e klas

Dhr. J. (Ko) Stoppels is in 1962, als ik bij de Middelburgse brandweer in dienst treed, de enige spuitgast van voormalige brandweer 't Zand, die nog in dienst is. Hij verlaat op 1 maart 1964 het korps in de rang van titulair brandmeester. De groepsfoto anno 1941 is door hem afgestaan.

GERAADPLEEGDE BRONNEN.

Zeeuws Archief

Middelburg	Toegangsnummer 1160.1
Brandweer	inv.nr. 3
Rapporten Brandweer	inv.nr. 5
Uitbreiding grondgebied	inv.nr.87
Rapporten andere gemeenten	inv.nr. 103
Gedeponeerd archief VBBM	

Koudekerke	
Archief	Toegangsnummer 2290
Raadsverslagen 1892-1904	inv.nr. 16
Brandweer 1893-1929	inv.nr. 223
Brandweer 1929-1940	inv.nr. 224
Verordening op het Brandwezen 1912+1927	inv.nr. 456
Wijziging brandweerverordening	inv.nr. 754
Onderlinge hulpverlening	inv.nr. 755
Brand	inv.nr.1278
Personeel	inv.nr. 1280

Uitgaven :	De molens van Koudekerke Hervormde Gemeente 't Zand
------------	--

Brandweermuseum Brandweer Middelburg:	Foto 1940/41
---------------------------------------	--------------